

Комітет Верховної Ради України
з питань правової політики

Рішення Комітету щодо
експертного висновку
до законопроекту № 16018

Згідно зі статтею 93 Регламенту Верховної Ради України, відповідно до предмета відання і за дорученням Голови Верховної Ради України, Комітет для підготовки експертного висновку щодо відповідності вимогам антикорупційного законодавства, розглянув проект Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких інших законів України щодо удосконалення конкурсних процедур на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члена Вищої ради правосуддя» (реєстр. № 16018), внесений народним депутатом України Ватрасом В.А. та іншими народними депутатами України.

Відповідно до пояснювальної записки проект Закону розроблений з метою удосконалення процедури проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККС) та члена Вищої ради правосуддя (далі – ВРП).

У проекті Закону виявлено положення, що містять корупціогенні фактори.

По-перше, проект Закону надає конкурсній комісії надмірну дискрецію під час вибору способу перевірки доброчесності кандидата у члени ВККС.

Нова частина 20 статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що за наявності обґрунтованих сумнівів щодо відповідності кандидата критерію доброчесності, конкурсна комісія проводить з таким кандидатом співбесіду або витребовує від нього письмові пояснення. За результатами визначення відповідності цьому критерію конкурсна комісія ухвалює вмотивоване рішення щодо допущення або недопущення кандидата до наступного етапу конкурсу.

Водночас таке положення створює умови для застосування неоднакових підходів до кандидатів. Зокрема, за наявності аналогічних сумнівів щодо доброчесності конкурсна комісія стосовно одного кандидата може обмежитися лише витребуванням письмових пояснень, тоді як стосовно іншого – провести

співбесіду (з трансляцією у режимі реального часу відповідно до частини 22 статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Відсутність у законі чітких критеріїв для застосування того чи іншого інструменту перевірки (проведення співбесіди або витребування письмових пояснень) створює умови для вибірковості та містить ризики зловживань.

По-друге, проектом Закону послаблюється роль міжнародних експертів під час ухвалення рішень другим складом конкурсної комісії.

Так, новий пункт 50¹ розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлює порядок формування та функціонування другого складу конкурсної комісії з добору кандидатів на посаду члена ВККС за участі представників міжнародних та іноземних організацій.

При цьому передбачається, що рішення другого складу конкурсної комісії щодо визначення відповідності кандидата критеріям доброчесності та професійної компетентності є ухваленим, якщо за нього проголосували не менше ніж чотири члени конкурсної комісії. У разі однакової кількості голосів «за» і «проти» кандидат вважається таким, що не пройшов відповідний етап конкурсу та припиняє свою участь (абзац 15 нового пункту 50¹ розділу XII Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Така пропозиція, на відміну від порядку прийняття рішень першим складом конкурсної комісії, позбавляє міжнародних експертів вирішального впливу під час голосування та надає їхній участі формального характеру в забезпеченні об'єктивності та незалежності добору кандидатів до ВККС.

У проекті Закону доцільно передбачити положення, аналогічні тим, що містяться в чинному пункті 50 розділу XII Закону України «Про судоустрій і статус суддів», щодо вирішальної ролі голосів членів другого складу конкурсної комісії від міжнародних та іноземних організацій.

По-третє, положення проекту Закону створюють передумови для усунення міжнародних експертів від участі у формуванні конкурсної комісії з добору кандидатів на посаду члена ВККС.

Проектом Закону передбачається, що у разі якщо міжнародні та/або іноземні організації у 30-денний строк не запропонували осіб до складу конкурсної комісії або запропонували кількість осіб, недостатню для формування повноважного складу конкурсної комісії, осіб до складу конкурсної комісії протягом 15 днів з дня отримання відповідного повідомлення від ВРП пропонують Рада прокурорів України, Рада адвокатів України, Національна академія правових наук України в особі Президії (абзац восьмий нового пункту 50¹ розділу XII Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Однак таке положення створює ризики штучного усунення міжнародних експертів від участі у складі конкурсної комісії шляхом блокування або затягування процедури їх залучення (зокрема через невчасне надсилання повідомлень, припадання цього строку на період різдвяних свят). Як наслідок, заміщення міжнародних експертів може негативно вплинути на прозорість,

об'єктивність та рівень довіри до всієї процедури відбору кандидатів на посаду члена ВККС.

По-четверте, у проєкті Закону відсутній строк оприлюднення секретаріатом ВРП оголошення про початок конкурсу на зайняття посади члена ВККС.

Нова редакція частини дев'ятої статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що ВРП оголошує про початок конкурсу не пізніше ніж за три місяці до дня закінчення строку повноважень члена ВККС або не пізніше десяти днів з дня дострокового припинення його повноважень чи звільнення. При цьому відповідне оголошення, умови і строки проведення конкурсу оприлюднюються секретаріатом ВРП на офіційному вебсайті ВРП.

Водночас проєкт Закону не визначає строку для здійснення секретаріатом ВРП безпосередньої публікації цього оголошення на офіційному вебсайті ВРП. Для аналогічних процедур, зокрема під час оприлюднення оголошення про проведення конкурсу на посаду члена ВРП, передбачається чіткий строк – не пізніше наступного робочого дня після надходження рішення про оголошення конкурсу (частина друга статті 9 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»).

Відсутність чіткого строку оприлюднення секретаріатом ВРП оголошення про початок конкурсу, його умов та строків проведення створює ризики затягування строків або вибіркового інформування окремих осіб. Це ставить потенційних кандидатів на зайняття посади члена ВККС у нерівні умови щодо часу, необхідного для підготовки та подання документів.

Керуючись положеннями пункту 3 частини першої статті 16 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», частини першої статті 93 Регламенту Верховної Ради України, Комітет на своєму засіданні 12 жовтня 2026 року (протокол № 213) дійшов висновку та прийняв рішення, що проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких інших законів України щодо удосконалення конкурсних процедур на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члена Вищої ради правосуддя» (реєстр. № 16018) **не відповідає вимогам антикорупційного законодавства.**

Голова Комітету

Анастасія РАДІНА

